

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till: ju.da@regeringskansliet.se

Yttrande, Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott- (SOU 2022:1)

Inledning

Justitiedepartementet har skickat en remiss till kommunen för att ge möjlighet att lämna synpunkter på föreslagna ändringar i de åtgärder som sker när barn misstänks för brott. Syftet med ändringarna är att åtgärderna ska förbättras.

Sammanfattningsvis tillstyrker Örnsköldsviks kommun, via Humanistiska nämnden, de föreslagna åtgärderna och anser att åtgärderna är för barnens bästa. Humanistiska nämnden, i det följande nämnden, har följande kommentarer.

Förändringar för socialtjänsten innebär ökad arbetsbörda

Följande av de föreslagna åtgärderna ser nämnden kommer att ge ökad arbetsbörda för socialtjänsten, vilket innebär att ökade anslag krävs.

- Ökad närvaro av socialtjänsten vid förhör med barn som misstänks för brott.
- Den föreslagna ändringen i 31 § 3 st lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (1964:167), LUL, bör innebära att fler utredningar av barn under 15 år sker, vilket innebär fler förhör som socialtjänsten ska närvara vid.
- I det yttrande som socialnämnden lämnar inför beslut om åtal ska väckas eller inte ska socialnämndens yttrande också innehålla i vilken utsträckning eventuell tidigare påföljd i form av ungdomstjänst eller ungdomsvård har fullgjorts.

- Kunskapshöjande åtgärder för socialtjänsten avseende yttranden enligt 11 § LUL, socialtjänstens möjlighet att initiera en utredning enligt 31 § LUL och om möjligheten att genomföra drogtestar på barn under 15 år.

Ovanstående innebär en ökad arbetsbörda för socialtjänsten, framför allt avseende den ökade närvaron vid förhör och det sannolikt ökade antalet förhör. Nämnden möter självklart upp på alla områden där barn och unga behöver stöd, men vill att utredningen tar med sig att uppgifter som detaljstyrs i lag i de flesta fall innebär mer kommunala kostnader, eftersom det minskar utrymmet för kommunerna att skapa sin organisation och göra bedömningar/prioriteringar utifrån sina förutsättningar. Det är inte så enkelt som att ”förändra och prioritera om arbetet” som utredningen anger (s 304). Arbetet som sker idag är anordnat utifrån de förutsättningar som finns i Örnsköldsvik och för vår kommun innebär detta en pålaga, det finns inte möjlighet att prioritera bort något annat, en situation som vi som kommun sannolikt inte är ensamma om.

Resonemanget att det skärpta kravet på närvaro vid förhör för en del kommuner inte innebär någon större skillnad, och att variationerna gör att det inte är möjligt att göra någon närmare beräkning av i vilken utsträckning detta kommer att påverka kommunerna ekonomiskt, innebär inte enligt nämnden att kommunerna inte bör kompenseras. Här ska också noteras att Örnsköldsvik inte är någon liten kommun, men ändå är möjligheten att till exempel ha socialsekreterare som är specialiserade på LUL liten, vilket innebär att samtliga socialsekreterare arbetar med det aktuella området samtidigt som de har ett flertal andra områden att vara insatta i. Även denna situation anser nämnden att det är sannolikt att många kommuner har.

Utifrån ovanstående anser nämnden att mer anslag måste beviljas för att ovanstående förslag ska kunna uppfyllas.

Ökad närvaro av socialtjänsten vid förhör med barn som misstänks för brott

Nämnden anser att det är viktigt att delta på förhör med barn, att det kan såväl vara ett viktigt stöd för den unge som ett sätt för socialtjänsten att få viktig information. Det är dock viktigt att deltagandet sker på ett så bra sätt som möjligt. I detta vill nämnden anföra följande.

När en socialsekreterare leder en utredning avseende ett barn är det väldigt viktigt att det är den socialsekreteraren som deltar på förhöret, för att få förstahandsinformation inför den fortsatta utredningen och för att vara ett så bra stöd som möjligt för den brottsmisstänkte som socialsekreteraren har en relation till. Nämnden anser att det är för barnets bästa att barnet så långt möjligt har så få personer som möjligt som sköter dennes utredning. Om det är en kollega till socialsekreteraren som deltar på förhör minskar den fördel som utredningen anger avseende att även höra *hur* något sägs istället för att läsa i efterhand, den som leder utredningen får även i det fallet andrahandsuppgifter.

Nämnden har fört dialog med polis och åklagare om att det är viktigt att få kallelser till förhör i god tid, för att möjliggöra att rätt person ska kunna delta på förhöret. Detta är en viktig förutsättning för att kunna genomföra de förslag som utredningen ger på ett så bra sätt som möjligt och det vore önskvärt att det klagjordes av utredningen, kanske genom att införa en tid för hur många dagar innan ett förhör en kallelse ska komma. Nämnden har förståelse för att det kan finnas skäl för att förhör ibland måste ske med kort varsel, men för flertalet förhör bör det finnas möjlighet att kalla till förhör i god tid innan för att förutsättningarna för förhöret ska bli så goda som möjligt.

För att förutsättningarna ska finnas för att genomföra förslagen så bra som möjligt behöver det också bli tydligare vad som är särskilda respektive synnerliga skäl för att inte delta i förhör med brottsmisstänkta barn. Det utrymme som nu lämnas för tolkningar ger osäkerhet i vad som gäller och skulle kunna påverka samarbetet mellan polis, åklagare och socialtjänst. Det är viktigt att klargöra vad särskilda respektive synnerliga skäl är, och också vem som har tolkningsföreträdet för om socialtjänsten har särskilda eller synnerliga skäl för att inte delta.

Kunskapshöjande åtgärder om yttranden enligt 11 § LUL

Kunskapen och kompetensen bör enligt utredningen höjas inom socialtjänsten avseende att de som skriver yttranden ska ha en grundläggande kunskap om regelverket för unga lagöverträdare och om vilken funktion ett yttrande fyller vid påföljdsbestämningen. Denna kunskapshöjning bör enligt utredningen kunna ske inom ramen för den lokala samverkan mellan socialtjänst, Åklagarmyndighet, Polismyndighet och domstolar.

Nämnden anser att det är av vikt att utse vem som ska ansvara för att denna kunskapshöjning kan ske och föreslår att Socialstyrelsen ska ansvara även för denna del, utöver avseende socialtjänstens möjlighet att initiera en utredning enligt 31 § LUL. Nämnden föreslår Socialstyrelsen som ansvarig utifrån att möjligheten till kunskapshöjning ska bli lika över hela landet samt utifrån effektivitetshänseende, att endast en tar fram utbildningsmaterial. Socialstyrelsen har också angett att de tänker sig en särskild inriktning på bland annat 11 § i det webbaserade stödet som de planerar.

Kunskapshöjande åtgärder om socialtjänstens möjlighet att initiera en utredning enligt 31 § LUL

Socialstyrelsen har planerat för ett webbaserat stöd för implementering utifrån Socialstyrelsens handbok om barn och unga som begår brott, med särskild inriktning på 11 och 31 §§ LUL. Nämnden tillstyrker Socialstyrelsens förslag, eftersom det är viktigt att material som tas fram kan återanvändas för repetition och vid nyanställningar. Det är också bra att materialet samlas på ett ställe.

Socialtjänstens möjlighet att initiera en utredning enligt 31 § 2 st LUL

I avsnitt 4.7.7 i betänkandet förs en diskussion avseende de brott som omfattas av presumptionsregeln i 31 § 1 st LUL och att fler brott än vad som omfattas av bestämmelsen bör utredas. I utredningen nämns som exempel på brott som bör utredas bland annat misshandel, vållande till annans död, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, mindre grov respektive oaktsam våldtäkt, grov skadegörelse, sabotage mot blåljusverksamhet, grov hets mot folkgrupp, våld eller hot mot tjänsteman, narkotikabrott av normalgraden m. fl.

Utredningen gör bedömningen att presumptionsregeln i 31 § 1 st LUL skulle bli för svår att använda om den ändras. Enligt utredningen kan en önskvärd utökning av i vilken omfattning brott som barn under 15 år misstänks för utreds i stället ske dels genom att fler utredningar inleds på initiativ av socialnämnden, dels genom en förändrad utformning av tredje stycket i 31 § så fler utredningar inleds av polisen.

Avseende resonemanget ovan vill nämnden skicka med utredningen följande. Fler utredningar kommer sannolikt att genomföras genom de förslag på kunskapshöjande åtgärder för socialtjänsten avseende möjligheten i 31 § 2 st

Avdelning, handläggare, tfn, e-post

Utveckling och internt stöd
Nina Axelsson Frensborg, 0660-88 000
nina.axelsson.frensborg@ornskoldsvik.se

Er beteckning
Ju2022/00245

LUL och föreslagen ändring i 31 § 3 st LUL. Är syftet endast att säkerställa fler utredningar kommer det därmed troligen att nås. Nämnden undrar dock om barn kommer att behandlas lika, eller kan det bli så att i de kommuner som har möjlighet till mer specialisering och/eller har mer resurser kan fler barn utredas genom socialnämndens initiativrätt, och på så sätt även få mer och/eller bättre anpassat stöd från socialtjänsten? Hur blir rättssäkerheten och likställigheten? Samma frågor kan vara gällande avseende polisregionernas möjlighet att inleda utredning enligt 31 § 3 st LUL.

Det bör i sammanhanget betonas att både socialtjänstens och polisens möjlighet att inleda en utredning är just möjligheter, lagtexten anger att socialtjänsten *får* begära en utredning respektive att en utredning *får* inledas, inte att utredningar *ska* inledas.

Humanistiska nämndens ställningstagande

Humanistiska nämnden tillstyrker utredningens förslag och bedömer att de är för barnens bästa. Ytterligare anslag behövs dock för att garantera genomförandet.

Örnsköldsviks kommun
Humanistiska nämnden

Zenitha Nordfjell
Ordförande